

1. deklinace

Vzor: *fēmina, fēminae, f.*

1. Puella in scholā cum magistrā bene labōrat. 2. Puella, properā in scholam! 3. Fēmina puellārum industriam laudat. 4. Industriā glōriam patriae parāmus. 5. Puella magistram salūtāt. 6. Magistra ā puellā salūtātur.

7. Sī agricolae bene labōrant, ab incolis laudantur. 8. Puellae in scholis ā magistris bene educantur. 9. Poētae dē patriā cantant. 10. Sī puellae bene labōrant, ā magistris laudantur. 11. Industria agricolārum laudātur.

ā, ab (předl. s abl.) od
agricola, *ae, m.* rolník
cum (předl. s abl.) s, se
dē (předl. s abl.) s, se; z, ze; o
fēmina, *ae, f.* žena
glōria, *ae, f.* sláva
in (předl. s ak. na otázku kam?) do;
(předl. s abl. na otázku kde?) v,
ve, na

incola, *ae, m.* obyvatel
industria, *ae, f.* přičinlivost, píle
magistra, *ae, f.* učitelka
parō, ās, āre připravovat, získávat
patria, *ae, f.* otcina, vlast
poēta (**poēta**), *ae, m.* básník
puella, *ae, f.* dívka
schola, *ae, f.* škola
sī (podmínková spojka) jestliže

Výslovnost

Kromě dvojhlasky **ae** má latina ještě dvojhlasku **oe**, která se čte rovněž jako **é**. Proto se také souhláska **c** před **oe** čte jako **c**. Má-li se dvojhlaska **oe** vyslovit odděleně, píše se nad písmenem **e** dvě tečky nebo čárka: *poēta* nebo *poēta* básník.

Podstatné jméno (nōmen substantivum)

Při skloňování (*dēclīnātiō*) latinských podstatných jmen rozlišujeme jako v češtině: **pád, číslo a rod.**

V latině je šest pádů:

1. pád (*cāsus nōminātīvus*) — *nominativ* (nom.)
2. pád (*cāsus genitīvus*) — *genitiv* (gen.)
3. pád (*cāsus datīvus*) — *dativ* (dat.)
4. pád (*cāsus accūsātīvus*) — *akuzativ* (ak.)
5. pád (*cāsus vocātīvus*) — *vokativ* (vok.)
6. pád (*cāsus ablātīvus*) — *ablativ* (abl.)

Latinský ablativ zastupuje český lokál a instrumentál.

U substantiv rozeznáváme **tři rody**:

mužský rod (*genus māsculīnum*) — *maskulinum* (m.)
ženský rod (*genus fēminīnum*) — *femininum* (f.)
střední rod (*genus neutrum*) — *neutrum* (n.)

V latině je **pět** typů skloňování neboli deklinací (*dēclīnātiō*).

V této učebnici se vychází při skloňování z tvarů, které dostaneme odtržením koncovky genitivu sg. (*fēmin-ae, serv-ī, milit-is, exercit-ūs, di-ēi*).

Koncovky totiž vznikly splnutím pádových přípon s kmenovým zakončením.

1. deklinace

Vzor: *fēmina, fēminae, f.*

Singulár	Plurál
nom. <i>fēmin-a</i> žena	<i>fēmin-ae</i> ženy
gen. <i>fēmin-ae</i>	<i>fēmin-ārum</i>
dat. <i>fēmin-ae</i>	<i>fēmin-is</i>
ak. <i>fēmin-am</i>	<i>fēmin-ās</i>
vok. <i>fēmin-a!</i>	<i>fēmin-ae!</i>
abl. <i>fēmin-ā</i>	<i>fēmin-īs</i>

Podle vzoru *fēmina* se skloňují podstatná jména, která jsou zakončena

v nom. sg. na **-a**
v gen. sg. na **-ae**

Substantiva 1. deklinace jsou zpravidla feminina. Jména bytostí mužských, národů a většiny řek jsou maskulina, např. *poēta, ae, m.* básník.

Poznámka o slovosledu v latině. V latině bývá holý přísudek (vyjadřovaný určitým slovesem) na rozdíl od češtiny zpravidla na konci věty, např.:

Puella in scholā cum magistrā laborat.
Dívka pracuje ve škole s učitelkou

Poznámka k překladatelské technice. Při překládání je třeba najít nejdříve **holý přísudek**. Potom podle tvaru určitého slovesa najdeme **podmět**. Po přeložení podmětu a přísudku, tedy věty holé, najdeme a přeložíme **předmět** (v akuzativu, dativu atd.) a **nakonec ostatní větné články**.

Puellārum industriam magistrāe in scholā laudant.

Tuto větu přeložíme podle označeného pořadí slov takto:

1	<i>laudant</i>	chválí
2 kdo chválí?	<i>magistrāe</i>	učitelky
3 koho, co chválí učitelky?	<i>industriam</i>	píli
4 či píli chválí?	<i>puellārum</i>	dívek
5 kde chválí učitelky?	<i>in scholā</i>	ve škole

Takovýto větný rozbor po vhodném uspořádání latinského textu je základní podmínkou správného překladu.

Zapamatujte si:

U latinských substantiv se učíme vždy **nominativu, genitivu singuláru a rodu, abychom věděli, do které deklinace substantivum patří.** Např. *industria, ae, f.* přičinlivost (čteme: *industria, industriae, femini-num* . . .)

C V I Č E N Í

- a) Které pády jsou u 1. deklinace v singuláru stejné? Které v plurálu?
Jmenujte koncovky substantiv 1. deklinace v singuláru i plurálu!
Která samohláska převládá v pádových koncovkách?
- b) Podle koncovek určete pády substantiv ve větách č. 4, 6, 7!
Určete, o které pády jde u substantiv 1. deklinace s koncovkou: **-ae, -ārum, -ā, -īs, -ām!**
- c) Dejte do plurálu věty č. 1, 2, 5!
Do singuláru věty č. 7, 8, 9!
- d) Dejte do pasíva větu č. 3, do aktiva větu č. 8!
- e) Přeložte slovesné tvary: *properāmus, parātur, salūtāte, cantātis, educāris, laborant!*
- f) Přeložte výrazy: *in patriam, in patriā, in scholis, in scholās!*
Srovnajte tato předložková spojení s češtinou a ruštinou!
- g) Vysvětlete původ a význam těchto cizích slov: *agrikultura, industrializace, laborant, patriotismus!*